Prachtig boek van P. Wagenaar Hummelinck

Arubaanse rotstekeningen: pleidooi tot bescherming

= door Wim Rutgers =

ONDER EEN MOTTO met enkele regels uit het traditioneel-Antilliaanse volkslied 'Den toer nacion' (je moet maar op het idee komen!) schreef P. Wagenaar Hummelinck een prachtig boek over *De rotstekeningen van Aruba; The prehistoric rock drawings of Aruba*. Het prachtige, rijkgeïllustreerde en van veel duidelijke tekeningen voorziene boek is in de traditie van zijn eerder verschenen *De grotten van de Nederlandse Antillen; Caves of the Netherlands Antilles* (1979) uitgevoerde boek in het Nederlands, met steeds korte samenvattingen in het Engels. Deze uitgave is in feite een systematische bijeenplaatsing en updating van Wagenaar Hummelinck's bekende artikelenreeks uit de *(Nieuwe) West-Indische Gids* van 1953, 1957, 1961 en 1973, en latere literatuur, maar biedt in deze fraaie uitvoering veel meer kijkplezier: we vinden niet minder dan 250 afbeeldingen tussen de tekstgedeelten door verspreid. Bovendien heeft de keuze om het hele boek (van niet minder dan 228 bladzijden) alleen aan Aruba te wijden veel meer overzichtelijkheid tot gevolg.

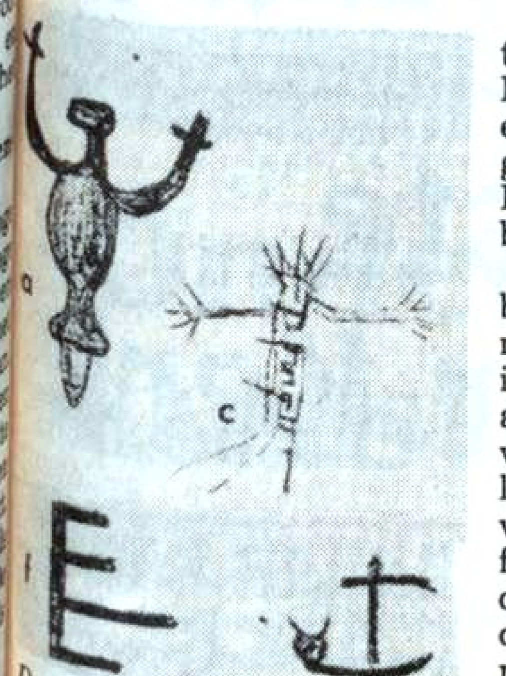

De tekeningen in het uitgeholde rotsblok te Arikok zoals zij door van Koolwijk werden uitgebeeld

Na een korte algemene inleiding en een geschiedenis van de beschrijvingen van de rotstekeningen, beschrijft Wagenaar Hummelinck niet minder dan 33 vindplaatsen. Was dominee G.B. Bosch met zijn veelzijdig culturele belangstelling in 1836 de eerste die de bekende rotstekeningen van Fontein in zijn *Reizen in West-Indië...* uitvoerig beschreef, het was toch pastoor Van Koolwijk die 27 vindplaatsen voor het eerst noemde en sommige ervan uitvoerig bestudeerde en beschreef. Zijn manuscript uit 1881 werd in 1987 door Henry en Maritza Coomans-Eustatia als UNA-uitgave nr. 31 in facsimile gepubliceerd als appendix op hun *Bibliography of the Archeology and the Amerindians of the Netherlands Antilles and Aruba.*

Wagenaar Hummelinck maakte al in 1930 als student op excursie kennis met de grotten en de daarin aangebrachte tekeningen, die zijn belangstelling bleven houden getuige zijn publicaties in de vele jaren daarna. Maar dat hij niet bepaald de enige was getuigt de bibliografie van Maritza Coomans-Eustatia die vijftig bladzijden beslaat.

Wagenaar Hummelinck beschrijft systematisch door middel van een algemeen inleidend tekstgedeelte de algemene gegevens van de vindplaatsen en wat er in de literatuur over te vinden is, waarna hij door middel van foto's en tekeningen al de daar aanwezige afbeeldingen duidelijk en zo nauwkeurig mogelijk weergeeft, ook weer met opneming van het tekenmateriaal van zijn voorgangers.

SAMENVATTING

Zonder dat ik de technisch antropologische aspecten kan beoordelen, valt me op dat Wagenaar Hummelinck met deze werkwijze in dit boek vooral een samenvatting geeft van alles wat er nu over de Arubaanse rotstekeningen bekend is. Er zijn voor mij als leke-lezer twee opvallende aspecten. In de eerste plaats valt het me op hoe veel er (geweest) is. Er zijn over grote delen van het eiland grotten met grote verweringsholten te vinden die niet ontstaan zijn 'door de branding der zee tijdens een gedeeltelijke onderdompeling van het eiland', zoals vaak gedacht werd (en niet alleen door leken), maar als *'het gevolg van een, in een droog klimaat algemeen voorkomende vorm van fysische verwering, waarbij, aan de windschaduwzijde van kristallijnen gesteenten, uithollingen kunnen worden gemaakt waarbij randen niet worden afgerond, maar juist scherpr worden'.*

Op veel van deze vindplaatsen zijn er bovendien tientallen afbeeldingen bewaard gebleven, waardoor Wagenaar Hummelinck tot niet minder dan 250 figuren kan komen, die veelal elk weer uit een aantal tekeningen zijn samengesteld. Het tweede wat opvalt is minder plezierig. Wagenaar Hummelinck schrijft zelf in het voorwoord dat zijn eigen veldonderzoek in latere jaren van weinig betekenis is geweest. *'Tijdens een laatste vluchtig bezoek aan de vindplaatsen van Fontein, Ajo en Arikok op 21 oktober 1988, kreeg ik de indruk dat er ernstige pogingen waren gedaan om dit indiaanse cultuurbezit in de algemene belangstelling te brengen, zonder dat het hiervan veel nadelige gevolgen zou ondervinden. Een streven waarvoor wij niet dankbaar genoeg kunnen zijn'.*

VERDWENEN

De tekst maakt meermalen melding van het verdwijnen van afbeeldingen. Dat is het gevolg van natuurlijke verwering zoals geconstateerd wordt, maar ook door dier en mens. Ik ben bang dat veel oudere in het boek opgenomen foto's een te rooskleurig beeld geven van de toestand nu. De mooie grot van Fontein was in april, toen ik er ging kijken, niet meer afgesloten; Guaderikiri bleek nu ook al ergerlijk ondergeklad te zijn.

Dat 'gekken en dwazen' hun namen schrijven is niet alleen een misstand op 'muren en glazen' in Oranjestad, maar ook al jarenlang bij Concha en andere toeristische trekpleisters. In de grot van Fontein liet Professor J. Boeke al in 1902 zijn naam achter.. en waren er voor 1930 al vele tekeningen overdekt met 'souvenirs'.

De laaggelegen tekeningen bij Arikok zijn door overnachtende geiten in de loop der jaren eerst ernstig beschadigd, voordat men zo verstandig werd er hekken te plaatsen.

Daarom hoop ik dat dit boek, dat overduidelijk aantoont hoe rijk Aruba is aan deze zeldzame artefacten, een stimulans zal zijn om deze historische erfenis zuinig te beheren en te koesteren. En dat niet alleen voor de toeristen die met dit boek in de hand een mogelijkheid hebben om meer op Aruba te doen en te zien dan alleen 'the beautiful beaches and shopping paradises', maar ook voor de eigen mensen om meer over het eigen Indiaanse verleden te weten te komen.

P. Wagenaar Hummelinck: De rotstekeningen van Aruba; The prehistoric rock drawings of Aruba. Uitgeverij Presse-Papier, Utrecht juni 1991, 228 pagina's, ISBN 90 72212 11 8.

Een op het Zuiden uitgeholde dioritblok dat deel uitmaakt van de westmuur van het 'Arikok Park' op Aruba is de vindplaats van een aantal duidelijke en goed geconserveerde indianentekeningen.

Wagenaar Hummelinck

= door Carel de Haseth =

DE SCHRIJVER van de op deze pagina besproken studie De Rotstekeningen van Aruba, dr. P. Wagenaar Hummelinck, werd in 1907 in Vlissingen geboren. In 1926 maakte hij een aanvang met de studie biologie aan de Rijks Universiteit in Utrecht, welke studie hij in 1940 zou afronden met de dissertatie 'Studies on the Fauna of Curaçao, Aruba, Bonaire and the Venezuelan Islands'.

Velen van ons, die de hedendaagse aandacht voor het natuurbehoud op onze eilanden zo vanzelfsprekend vinden, zullen nauwelijks beseffen hoeveel wij te danken hebben aan enkele enthousiaste studenten, die in 1930 met de geoloog professor Rutten veldonderzoek verrichtten op onze eilanden.

Eén van hen was was de kandidaatsstudent biologie Pieter Wagenaar Hummelinck, die sinds dat eerste bezoek aan de Antillen in 1930 niet alleen negen keer terug zou komen voor verder onderzoek, maar zich daarnaast een leven lang inzette voor het natuurweten-schappelijk onderzoek op de Antillen. Een gedetailleerde opsomming van zijn wetenschappelijke publika-ties en het door hem verzette werk is te vinden in het te zijner ere in 1988 uitgegeven *Studies in Honour of Dr. Pieter Wagenaar Hummelinck*. Volstaan wordt hier met de constatering dat dr. Wagenaar Hummelinck of als initiatiefnemer, of op andere wijze betrokken is geweest bij de NatuurwetenschappelijkeStudiekring voor Suriname en de Nederlandse Antillen, de Natuurwetenschappe-lijke Werkgroep Nederlandse Antillen (in zekere zin de voorloper van de Stinapa), de (Nieuwe) West-Indische Gids en het Carmabi.

Zelf bioloog, strekte de belangstelling van dr. Wagenaar Hummelinck zich uit tot alles wat de natuur van de eilanden van de Nederlandse Antillen betreft, met als 'sideline' de Indiaanse rotstekeningen. Dit laatste onderwerp koos hij om (voorlopig?) een punt te zetten achter zijn publicitaire aktiviteiten. De uitgave over de Indiaanse rotstekeningen op Aruba zullen binnen-kort gevolgd worden door een over de tekeningen op Curaçao en Bonaire. Typerend voor zijn bescheidenheid verklaarde 'Shon Piet' dit initiatief in de volgende bewoording: 'Dit is een uitgave voor eigen rekening, waarvan ik het nadelig saldo gaarne beschouw als een dankoffer aan de Antillen, die mij in mijn leven zoveel hebben gegeven.'

Het is nu aan ons dankbaarheid te betonen!